

29-10-2024

Brev til:

Minister for Grøn Trepert, Jeppe Bruus
Miljø- og Ligestillingsminister Magnus Heunicke
Minister for Fødevarer, Landbrug og fiskeri, Jacob Jensen
Folketingets Miljø- og Fødevareudvalg

Syv borgmestres ønsker til Grøn Trepert og Vandplanen

Kære ministre samt Folketingets Miljø- og Fødevareudvalg.

Vi vil gerne kvittere for, at der er lagt op til en ambitiøs plan via Den Grønne Trepert for at få mere liv i vores kystnære farvande, hvor arealoplægning i stor skala skal mindske udledning af næringsstoffer til havet, og samtidig skabe synergi til flere andre vigtige hensyn som klimatilpasning, reduktion af drivhusgasser, grundvandsbeskyttelse og øget biodiversitet på land.

Samtidig er det også positivt, at Trepertsaftalen er forankret sammen med landbruget, så planerne får de bedste chancer for at blive til virkelighed.

Havsamarbejdet i Østjylland ledes af syv østjyske borgmestere, og vi har en række ønsker til indsatserne og rammerne for kommunernes arbejde i regi af både Trepertsaften samt den nye "second opinion" rapport om evaluering af det faglige grundlag for kvælstofindsatsen til kystvandene fra september 2024.

- **Second opinion-rapport om evaluering af det faglige grundlag for kvælstofindsatsen:**

Havsamarbejdets syn på Second Opinion rapporten om evaluering af kvælstofindsatsen i Vandområdeplan 2021-2027:

- Mål for kvælstofreduktion bør baseres på bedst tilgængelige viden og modelgrundlag.
- Vandplanen skal skabe rammerne for mindsket udvaskning af kvælstof år-for-år.
- Vi har brug for at se resultater både på den korte og lange bane.
- Projektgennemførelse og koordinering af indsatserne lokalt forudsætter statslig finansiering.

Det er vigtigt for Havsamarbejdets kommuner, at målene for reduktion af kvælstof til vores østjyske kystvande er baseret på den bedst tilgængelige og mest opdaterede viden. Fra regeringens side er der fremlagt mulighed for, at indsatsbehovet til reduktion af kvælstof til fem østjyske kystvande, falder helt væk. Samtidig oplever vi store iltsvind og tilbagegang af fiskenes vigtigste skjul og fødekammer, ålegræsset. Vi ser stort set ingen større bundfisk, og det rekreative samt erhvervsmæssige kystfiskeri er gået fra at være en lokal økonomisk faktor, til at der er så få fisk, at det ikke kan svare sig for fritidsfiskere og lystfiskere.

Vi skal mindske udvaskningen af kvælstof med de mest effektive virkemidler, men det er helt afgørende, at kommunerne får de nødvendige økonomiske tilskud fra staten til at drive denne store opgave, samt til at vandplanen tildeler kvælstofindsatser til alle de kystvande, hvor der er et fagligt vurderet behov for at udlede færre næringsstoffer. Det er samtidig vigtigt, at så mange kommuner som muligt kan bidrage og få statstilskud til dette. Vandplanen skal sikre, at kvælstofudvaskningen mindskes år-for-år, og derfor er der behov for både de store, frivillige projekter på land, men samtidig også indsatser, hvor dyrkningen af markerne tilpasses intelligent, så udvaskningen af kvælstof minimeres.

Vi ser frem til, at ambitionerne fra Den Grønne Trepert kommer ud og bliver til virkelighed i kommunerne; Vi er allerede trukket i arbejdstøjet, og i fuld gang med bl.a. vådområdeprojekter. Men vi er bekymrede for, at statsmidler til de mange kommende projekter på land, bliver svære at trække til Østjylland, hvis man i vandplanen fjerner kvælstofindsatsen til flere af de østjyske kystvande.

Vi er samtidig meget bevidste om, at der er brug for en effektiv indsats, og situationen er alvorlig – vi henviser her til den seneste [iltsvindsrapport](#) fra Aarhus Universitet 4. oktober 2024, som viser, at vi i år har det værste iltsvind i 22 år, og samtidig det næststørste iltsvind i historien.

Kommunernes rolle i Aftale om et Grønt Danmark¹ samt "Akutpakken"

Kommuner bør ligestilles ved kriterier for tildeling af midler til arealomlægning:

Der er lagt op til, at midlerne til arealomlægning prioriteres til kystoplande med en kvælstofindsats i vandområdeplanen. Vi mener det er vigtigt, at alle kommuner kan søge disse midler på lige vilkår, også hvor der ikke er anvist et behov for kvælstofreduktion til kystvandet ud for kommunen. Når det enkelte kystvandområde ikke har opnået god økologisk tilstand, kan det give mening at reducere næringsstofftilførslen yderligere.

Ordningen med den nationale arealfond i sin nuværende ordlyd, ser ikke ud til at kunne tilføre midler til kommuner, der ligger i oplande uden kvælstofindsats i vandplanen. Særligt vedrørende skovrejsning, ser det ud til, at det bliver svært at få midler til dette i områder uden kvælstofindsats.

Områder i det østjyske er i år ramt af et af de værste iltsvind på landsplan med meget lave iltkoncentrationer. Midler fra den kommende arealfond vil her kunne afhjælpe iltsvindet, men i flere af oplandene er der ingen statslig fastlagt kvælstofindsats. Vi kan derfor kun hjælpe alle de pressede kystområder, hvis tilskudsordningerne kan give støtte til alle de kommuner, som har opland til de iltsvindsramte områder.

Behov for en realistisk business case for lodsejererstatninger:

Vi savner en business case, som beskriver, hvordan den kommende Grønne Arealfond kan sikre erstatningspriser for værditab, som er attraktive nok og afspejler det reelle værditab. Herudover er der risiko for en overophedning af jordpriserne, når mange aktører lægger billet ind på den samme jord. Det er således vigtigt, at man fra statslig side tilrettelægger tiltag, som stabiliserer jordpriserne.

---

¹ Aftale om et Grønt Danmark, dateret 24. juni 2024

Erstatning med værditab på omkring 80.000 kr./ha jord er ikke nok til at sikre frivillige aftaler på jorde af høj dyrkningsværdi. Her vil der være behov for at se på supplerende finansieringskilder, for at opstille en model, der er tilstrækkelig attraktiv til at jordejere vælger at omlægge eller sælge frivilligt. Der er brug for medfinansiering fra vandselskaber, private, samt fonde i supplement til arealfonden for at komme i mål. Vi vurderer, at mulighederne for medfinansiering er stærkt begrænset, hvis kystoplande uden kvælstof-indsatsbehov stilles ringere i forhold til at opnå tilskud i arealfonden. Det hænger sammen med, at der i disse områder ofte er byer, store virksomheder og dermed gode muligheder for at arealfondens investeringer kan give større afkast gennem medfinansieringer.

Gennemførelse af større projekter, der varetager en lang række hensyn og multifunktionalitet i landskabet, bliver udfordret, hvis kvælstofreduktionsbehovet er det styrende for arealfondens investeringer.

Akutupakker til 20 danske fjorde bør sammensættes lokalt med fuld statslig finansiering:

Indenfor Havsamarbejdets region er der lagt op til en ekstra indsats for en markant forbedring af Horsens Fjord, Norsminde Fjord, Randers Fjord samt Stavns Fjord. Det er meget positivt, at disse fjorde får en særlig mulighed for at nå forudsætningerne for at komme i god tilstand inden 2027.

Det er dog vigtigt, at den endelige aftale i Folketinget om Et Grønt Danmark også fortsat giver kommuner indflydelse på, hvordan de lokale akutpakker skal sammensættes og udføres. Kommunerne er helt centrale for gennemførelsen af de enkelte projekter samt koordinering af alle de lokale indsatser, som tilsammen bliver en af danmarkshistoriens største arealomlægninger. Denne store opgave forudsætter økonomi til at drive arealomlægningen ude i kommunerne, og at der er fuld dækning med nationale midler til opgaven, herunder sammensætningen af arbejdsplaner, inddragelse af eksperter, udførelse og koordinering af hele indsatsen lokalt (herunder DUT midler).

- **Nyt nationalt forum for kommunale havsamarbejder**

Vi foreslår, at der oprettes et nyt nationalt forum af kommunale havpartnerskaber, som rådgiver relevante ministerier om indsatser i de kystnære havområder, samt arbejdet med forbedring af havmiljøet generelt. Forummet kan bestå af partnerskaber som Havsamarbejdet i Østjylland, Limfjordsrådet, Sund Vejle Fjord, Naturpark Lillebælt, m.fl.

Vi foreslår samtidig, at Center for Marin Naturgenopretning får en plads i dette forum, hvilke vil sikre den marinbiologiske faglighed.

Baggrunden er, at der i disse år igangsættes mange nye marine samarbejder, på tværs af kommunerne. Her er det afgørende, at der deles viden og erfaringer, og at de kommunale partnerskaber kan fungere som vigtige sparringspartnere til det nationale ministerniveau, så nye regler og tilskudsordninger formes til at få størst mulig effekt på forbedringer i havmiljøet, og sikres bedre lokal og regional forankring.

Vi uddyber gerne ovenstående ved et møde, og ser frem til at høre fra jer.

På vores fælles hjemmeside www.havsamarbejdet.dk kan I også læse mere om hvem vi er, og hvilke initiativer, vi har sat i gang.

Med venlig hilsen

Havsamarbejdet i Østjylland

Michael Stegger Jensen
Formand for Havsamarbejdet i Østjylland
Borgmester i Syddjurs Kommune
Email: micsj@syddjurs.dk

Kasper Bjerregaard, Borgmester i Norddjurs Kommune

Jacob Bundsgaard, Borgmester i Aarhus Kommune

Lone Jakobi, Borgmester i Odder Kommune

Marcel Meijer, Borgmester i Samsø Kommune

Ole Vind, Borgmester i Hedensted Kommune

Peter Sørensen, Borgmester i Horsens Kommune

Bilag 1:

Supplerende notat om kommunernes rolle i Aftale om et Grønt Danmark samt "Akutpakken"

Bilag 1:

Supplerende notat om

Kommunernes rolle i Aftale om et Grønt Danmark samt "Akutpakken"

Havsamarbejdet ser en række vigtige forudsætninger for, at tankerne bag Den Grønne Trepårt bliver en succes:

1) **Behov for fuld national bevilling** af kommunal projektledelse m.v. i en længere årrække indtil indsatsene er løst, og ikke blot 1-2 år, som de første kystvandråd har kørt. Erfaringerne fra oplandet til Norsminde Fjord er, at mange gode forskningsprojekter og initiativer ikke føres videre til handling, når der kun afsættes midler til projektledelse og koordinering i en kort årrække.

2) **Mulighed for lokalt tilpassede kystvandråd og samspil med VOS, Havsamarbejdet og vores Blåt Råd**, så opgaverne løses i synergi, og ikke opgavemæssigt overlapper.

3) At **Kystvandrådene** ikke hindrer eller forsinker handling på det, vi kan gøre nu – prioritere udtagning og indsats på jorde, som er kortlagt til at være ringest til at holde på kvælstoffet.

4) **Kriterierne for tildeling af midler** i forlængelse af Den Grønne Trepårtsaftale (Nu flyttet over i nyt ministerium) bør ændres, så det ikke kun er reduktion af kvælstof til havet, som er styrende for, om en kommune kan opnå midler. Klimatilpasning, vandhåndtering, næringsstoftilbageholdelse, rent grundvand, CO₂-reduktion og biodiversitet på land bør ligestilles som tildelingskriterier. Desuden er der brug for, at vi har så simple projekttilskudsordninger som muligt, om som ikke modarbejder hinanden. Det letter både kommuner, lodsejeres og styrelsernes arbejde. Samtidig bør der ikke være forskellige lodsejererstatningsstørrelser i forskellige ordninger. Vi oplever lodsejere, som har svært ved at overskue alle mulighederne, og som ikke vil indgå, da de venter på (måske) endnu bedre erstatningspriser i nye ordninger.

5) Tilskud til flere virkemidler, der reducerer tilledningen af kvælstof til havet:

Det er vigtigt, at der er attraktive tilskudsordninger for en bred palette af virkemidler, så indsatsen kan målrettes behovet for de enkelte kystvande.

Vi har et forslag til ny national tilskudsordning til "små vådområder":

En tilskudsordning til etablering af såkaldte "små vådområder", som supplerer "minivådområderne", vil være et vigtigt tiltag til at se hurtige resultater. "Små vådområder" er afbrydning af et mindre antal dræn i lavninger, som involverer få lodsejere, giver stor kvælstofeffekt og en kort projektperiode.

Læs mere om små vådområder her: <https://via.ritzau.dk/pressemeddelelse/14052161/danmarks-forste-fast-track-vadomrade-baner-vejen-for-hurtigere-udtagning-af-landbrugsjord?publisherId=13561442&lang=da>

6) **Multifunktionalitet** i landskabet: Den forestående historisk store arealomlægning bør samtænke multifunktionalitet i landskabet, herunder integration i kommuneplanerne. Ellers vurderes det ikke muligt at tilgodese stigende arealbehov i samfundet, hvor der ifølge Teknologirådet gennemsnitligt planlægges for 40 % mere, end der er fysisk plads til i landskabet. Uden den multifunktionelle tilgang, vurderes der at blive udtaget væsentligt flere landbrugsarealer af drift, hvilket samlet set bliver dyrere for samfundet, og levner mindre plads til produktion af fødevarer i fremtiden.

7) Værktøj

Staten bør stille et værktøj til rådighed til helhedsudpegning, som vægter både biodiversitet, kvælstof, klima og vandhåndtering. Når Helhedsplanen for hver kommune er lavet, er det lettere for lodsejerne at levere.

8) En akutpakke til miljøfremmede stoffer?

Der er kun ganske få kystvande, som opfylder kravet til god kemisk tilstand. Vi ved, at de miljøfremmede stoffer kommer fra en lang række forskellige kilder, og det ikke er en simpel opgave at løse. Vi savner her et bedre overblik over kommunernes rolle i arbejdet med at reducere koncentrationen af miljøfremmede stoffer i havmiljøet. Vi anerkender, at kommuner og forsyninger har et ansvar, i forhold til at rensningsanlæggene fremover kommer til at rense for miljøfremmede stoffer. Nogle af de stoffer, som havner på rensningsanlæggene, kan måske reduceres ved at forbrugerne anvender dem i mindre grad. Vil det være muligt at fremme indsatsen ved at lave informationskampagner til borgerne, så alle ville kunne bidrage til sænke presset på havet? Det vil derfor være gavnligt, hvis Miljøstyrelsen kunne levere en oversigt over status for arbejdet frem mod god kemisk tilstand i alle kystvande. Hvor langt er vi fra målet, hvilke kilder er de væsentligste, hvad mangler der af indsatser, og hvilke stoffer er de mest problematiske for dels menneskers sundhed samt negative effekter for dyr og planter? Særligt effekter, som har betydning for arternes overlevelse, vækst eller den økologiske balance i havet. Et eksempel her er tungmetaller, som mindsker fiskenes evne til at optage ilt over gællerne. Dette kan sandsynligvis forværre effekten af iltvind, hvis der i forvejen er forringede iltmængder i vandet. Vi ser frem til også at høre, hvilke politiske ambitioner og initiativer, der er sat i gang for at opnå god kemisk tilstand i havet.

Ved kontakt til Havsamarbejdets sekretariat:

Torben Tran Ankjærø

Havmiljøkoordinator

Havsamarbejdet i Østjylland

Norrdjurs, Syddjurs, Aarhus, Odder, Samsø, Horsens og Hedensted kommuner

T +45 23 47 51 50

E atto@aarhus.dk

www.havsamarbejdet.dk